

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

-

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

-

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

-

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

-

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

45 § Kansallispuisto; Lakiuudistuksessa perustettavan kansallispuiston pinta-ala on oltava vähintään 3 000 hehtaaria. Lisäys olemassa olevaan pinta-alavaatimukseen on 2 000 hehtaaria. Hallituksen esityksessä (luonnos) pinta-alan lisäystä perusteellaan sillä, että luonnonarvoja vaarantamatta voidaan rakentaa suuriakin kävijämääriä palvelevat retkeilyreitit ja -rakenteet sekä muut palvelut.

Retkeilypalvelujen järjestäminen ei ole luonnonsuojelualueen perustamisen yleinen edellytys (Katso 44.2 §).

Vuonna 2021 seitsemän kuukauden (tammi-heinäkuu) aikana kansallispuistoihin tehtiin 2,5 miljoonaa vieraskäyntiä. Vuoden 2019 kävijämäärään verrattuna kasvu oli 25 prosenttia samalla aikavälillä. Tämä näkyy maaston kulumisena ja roskaantumisena. Kansallispuistojen kävijämäärien kasvu heikentääkin niitä perustamisedellytyksiä, joiden vuoksi kansallispuisto on perustettu.

Esitämme, että kansallispuistojen perustamisedellytykset säilytetään muuttumattomina. Suuret kävijämäärät tulisi ohjata lähialueelle perustettavalle valtion retkeilyalueelle, jossa luonnonarvoja vaarantavat retkeilypalvelut voidaan järjestää. Kansallispuistoja on 40, valtion retkeilyalueita 5.

48 § Yksityinen luonnonsuojelualue; Pykälän 2. momentin mukaan luonnonsuojelualue voitaisiin perustaa yksityisen omistamalla alueelle ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta tietyin ehdoin.

”Mahdollisuus perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle ilman maanomistajan suostumusta olisi muutos voimassa olevaan lakiin nähden. Muutoksella edistettäisiin niiden edelleen toteuttamatta olevien Natura 2000 -alueiden suojelua, jota ei ole maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvien keinoin saatu ratkaistua. Vuoden 2021 alussa Natura 2000 -verkoston toteutus on kesken noin 7 000 hehtaarin osalta, kun verkoston laajuus Suomessa on kaikkiaan noin 5 000 000 hehtaaria.”

Kyseessä on pakkolunastukseen verrattava teko, joka loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

62 § Yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttaminen ja rauhoitusmääräysten lieventäminen; ELY-keskus voi perustaa yksityisen luonnonsuojelualueen joko maanomistajan hakemuksesta tai suostumuksella suojeluperusteena 44.2 § tai ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta perusteena alueen sisältyminen luonnonsuojeluohjelmaan tai Natura 2000 -ohjelmaan.

Jos suojelu alueen omistajan hakemuksesta lakkautetaan tai alueen rauhoitusmääräyksiä oleellisesti lievennetään, tällaisen päätöksen ehdoksi voidaan asettaa, että omistaja maksaa takaisin hänelle maksetun korvauksen kokonaan tai osittain, jos sitä pidetään kohtuullisena.

Kun maanomistaja on hakenut omistamansa alueen suojelua, ELY-keskus ja maanomistaja ovat sopineet alueen rauhoitusmääräyksistä ja aluetta koskevista korvauksista.

Korvaukset ovat siis sidoksissa rauhoitusmääräyksiin vaativuuteen. Mitä tiukemmat käytönrajoitukset, sitä suuremmat korvaukset. Maanomistaja saa siis korvausta siitä, että hän ei

hyödynnä suojeltua aluetta taloudellisesti esimerkiksi myymällä maa-ainesta, teettämällä metsänhakuun tms.

Kun virkamies tekee subjektiivisen päätöksen siitä, että on kohtuullista vaatia maanomistaja palauttamaan maksettu korvaus kokonaan, on lopputulema se, että maanomistaja ei saanut mitään korvausta perustamastaan yksityisestä luonnonsuojelualueesta. Korvaussumma käväisi maanomistajan tilillä. Hän jäi myös ilman omaisuutensa hyödyntämisestä saatavia potentiaalisia tuloja.

Kyseinen pykälä loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

7 luku Luontotyyppien suojelu

-

8 luku Eliölajien suojelu

-

9 luku Vaihdamta, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

92 § Maisemanhoitoalueen perustaminen; Maisemanhoitoalueen perustamisedellytykset on kirjattu liian ylimalkaisesti 91 §:ssä Maisemanhoitoalueet. Perustamisedellytykset tulisi kirjata täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Valtakunnallisesti merkittävän maisemanhoitoalueen perustamisesta ja tarkoituksesta päättäisi ympäristöministeriö maakunnan liiton tai elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen esityksestä. Muusta maisemanhoitoalueesta päättäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhdistyksen, kunnan tai maakunnan liiton esityksestä.

Edellä säädetty mahdollistaisi seuraavaa; Mikäli maanomistaja ei ole ”ymmärtänyt” hakea, tai ei ole suostunut yksityisen luonnonsuojelualueen perustamiseksi omistamalleen alueelle (48.1 §), niin paikallinen tai alueellinen rekisteröity yhdistys voisi tehdä esityksen kyseisen alueen perustamisesta maisemanhoitoalueeksi ohittaen maanomistajan oman tahdon.

Perustettavalle maisemanhoitoalueelle voitaisiin laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka laadinnassa ELY-keskus osallistaisi paikallisia toimijoita ja sidosryhmiä. Käytännössä laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma olisi ELY-keskuksen virkamiehen henkilökohtainen näkemys asiasta, koska

hoito- ja käyttösuunnitelman sisällöstä puuttuu ohjeistus. Avoimeksi jää myös, kuka antaa määräykset maiseman olennaisten piirteiden suojelemiseksi.

Pykälä loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

93 § Maisemanhoitoaluetta koskevat määräykset; Perustamispäätökseen voidaan ottaa maiseman olennaisten piirteiden suojelemiseksi tarpeellisia määräyksiä ja suosituksia. Määräykset eivät kuitenkaan saa aiheuttaa kiinteistön omistajalle merkityksellistä haittaa (1. mom.)

Merkityksellistä haittaa ei ole määritelty luonnonsuojelulaissa täsmällisestä ja tarkkarajaisesti, joten on epäselvää, mikä on euromääräinen raja vähäisen haitan ja merkityksellisen haitan välillä.

Joka tapauksessa maanomistaja joutuu sietämään haittaa, josta hän ei voi saada korvausta, koska ELY-keskus laatii tarpeelliset määräykset ja suositukset siten, että merkityksellisen haitan raja ei saa ylittyä. Määräykset ja suositukset laativa ELY-keskuksen virkamies tekee subjektiivisen päätöksen merkityksellisen haitan rajasta.

Pykälä loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

95 § Luonnonmuistomerkit; Yksityisen omistamalla alueella olevan luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta päättää alueen omistajan hakemuksesta tai suostumuksella kunta.

Jos luonnonmuistomerkin rauhoittamiseen tarvitaan alueen omistajan suostumus, niin ilmeisesti silloin kuka tahansa voi kysymättä maanomistajalta tehdä esityksen kunnalle luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta?

97 § Kielto- ja vesialueet; Maa- tai vesialueelle ei saa pystyttää sellaista kulkemisen, mairinnousun tai muun jokamiehen oikeuden käyttämiseen kieltävää taulua, jonka asettamiseen ei ole lakiin nojautuvaa perustetta.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että ”Maa- ja vesialueiden omistajat ovat eräissä tapauksissa pystyttäneet alueilleen tauluja, ..., vaikka siihen ei ole ollut laillista perustetta.” Ilmeisesti maa- ja vesialueiden omistajilla on ollut erittäin perusteltu syy yrittää rajoittaa jokamiehen oikeuksien käyttöä. Todennäköisesti syynä on ollut kunnioituksen puute toisen omaisuuden suojaan.

On mielenkiintoista, että jokamiehen oikeuksien käyttämistä kieltävän taulun tulee perustua lakiin, kun jokamiehen oikeudet eivät perustu lakiin. Jokamiehen oikeuksia ei ole määritetty täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lainsäädännössä. Jokamiehen oikeudet ovat aikaan ja kulttuuriin sidonnainen muuttuva käyttäytymisohjeisto.

Merkittävän puutteen korjaamiseksi luonnonsuojelulakiin tulee kirjata ne perusteet, joilla jokamiehen oikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Esitämme Ekologisen kompensaation toteuttamista koskevan luvun jättämistä pois luonnonsuojelulaista tässä vaiheessa, koska katsomme sen edellyttävän jatkokehittelyä. Käsityksemme mukaan Ekologisen kompensaation toteuttamista ei ole testattu käytännössä mitenkään.

Luonnonsuojelulakiehdotuksessa hyvittäminen koskisi vain suojeltujen alueiden muutoksia. Ei ole kaukaa haettu ajatus, että kompensaatio ulotettaisiin tulevaisuudessa koskemaan kaikkia muitakin kohteita, kuten normaalia maa- ja metsätalouskäytössä olevan maan käyttöä.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

112 § Valtion korvausvelvollisuus; Yleisesti ottaen kaikkiin luonnonsuojelulain nojalla tehtäviin päätöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle haittaa, tulee liittää korvaussäännös.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

-

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

132.3 § Valitus tämän lain mukaisesta päätöksestä; Valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta koskevissa asioissa valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- ja ympäristösuojelun edistäminen. Luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös maanomistajien etua valvovalla valtakunnallisella yhteisöllä.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry, vaikka onkin valtakunnallinen edunvalvontajärjestö, ei kannata valitusoikeuden laajentamista sekä alueellisesti että asiallisesti.

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

-

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

-

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

-

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

-

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidätekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

-

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Ripatti Juha-Pekka
Vesialueomistajain liitto VEALO ry